26.9.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta

Taustaa

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston antamasta E-kirjelmästä koskien EU:n komission ehdotusta asetukseksi korkeisiin energiahintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä (energianhinta-asetus)**.**

Omakotiliitto on perustettu vuonna 1947 ja on Suomessa alansa ainoa valtakunnallinen pientalo- ja vapaa-ajanasukkaiden edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Suomessa on noin 1,2 miljoonaa pientaloa ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa. Edistämme pientalovaltaista elämänmuotoa ja olemme yleishyödyllinen puoluepoliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Liitolla on noin 230 jäsenyhdistystä, joissa yhteensä yli 70 000 henkilöjäsentä (kotitaloutta).

Omakotiliitto pitää erittäin tärkeänä, että voidaan nopealla aikataululla vastata Euroopan energiamarkkinoiden kriittisiin ongelmiin. Komissio on esittänyt kolmena keskeisenä, ajallisesti rajattuna, kriisiajan poikkeustoimena sähkön kysynnän vähentämistä, markkinatulojen ylärajaa inframarginaalisilla teknologioilla tuotetulle sähkölle ja fossiilienergian toimijoiden väliaikaista solidaarisuusmaksua komission esityksessä. Komission ehdotus ajallisesta ylituottojen rajaamisesta on kannattava nyt käsillä olevassa energiakriisissä.

Ehdotuksen tavoitteena on vähentää korkeista energianhinnoista kuluttajille aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Suomessa on noin 1,2 miljoonaa pientaloa, joista noin 450 000–500 000 talolla on päälämmityslähteenä sähkö. Samalla on muistettava, että moni on valinnut olemassa oleviin rakennuksiin korjaustoimien yhteydessä, ja uusiin rakennuksiin rakennusvaiheessa, erilaisia lämpöpumppuratkaisuita, joihin kannustetaan myös energiatehokkuus- ja päästöttömyystavoitteiden johdosta. Nämä käyttävät myös sähköä, jolloin suurimman osan pientalokantaa voidaan katsoa olevan lämmityskaudella erittäin riippuvainen sähköstä, ja tässä tilanteessa kärsivän merkittävistä korkeista energianhinnoista.

Ehdotettuja toimenpiteitä kannattaa tarkastella avoimesti, sähkön saatavuutta tulee turvata ja kuluttajahinnat on saatava alhaisemmiksi. Omakotiliitto kannattaa valtioneuvoston kantaa, että on myös tarkasteltava Euroopan sähkömarkkinoiden toimintakykyä ja tehtävä tarvittavia rakenteellisia korjaustoimia, jotta tulevaisuudessa ei ajauduta uudelleen esimerkiksi nyt tapahtuneen kaasumarkkinoiden kriisiytymisen tielle. Samoin johdannaismarkkinoiden sääntöjä on tarkasteltava ja tehtävä muutoksia, että nyt esiintyneet haitalliset toimintamallit eivät toistu.

Suomen Omakotiliitto on yhteistyökumppanina 10.10.2022 alkavassa energiasäästökampanjassa, jolla pyritään vähentämään sähkön kokonaiskysyntää 10 prosentilla ja leikkaamaan huippukulutustuntien sähkönkulutusta 5 prosentilla. Jotta kotitaloudet voivat olla mukana, tarvitaan mahdollisimman pian tietoa, että esimerkiksi mitkä tulevat olemaan Suomen huippukulutustunnit, joihin toimia tulisi kohdentaa. Lisäksi tarvitaan käytännön esimerkkejä mitä toimia voi tehdä ja mitkä toimet ovat kaikkein vaikuttavimpia. On tärkeää, että jo takana olevien muutamien poikkeusvuosien jälkeen kotitalouksille ei edelleen kohdistu ylimääräistä sosiaalista kuormitusta tulevan talven haasteista. Moni on jo kovassa tilanteessa, ja vaikka kotitalouksilla on oma tärkeä roolinsa energiansäästössä, on huomioitava, että Suomen maantieteellisen sijainnin takia talvella lämmityskaudella on välttämätöntä käyttää energiaa asuinrakennusten lämmitykseen. Korkea energian hinta kannustaa itsessään vähentämään kulutusta, mutta kulutusta ei voi vähentää perustarvetasoa alemmaksi.

Omakotiliitto

26.9.2022

On hyvä, että EU-komission esitys toteaa esityksessään, että jäsenmaille riittävän toimivallan sopivien toimintamallien valintaan ja toimenpiteille. Erityisen tärkeää on valita oikeasuhtaiset ja riittävät toimet, joilla tullaan uudelleenjakamaan kerättyjä tuottoja niille kotitalouksille, jotka kärsivät eniten tästä tilanteesta ja tiedottaa näistä toimista mahdollisimman pian.

Valtioneuvoston perusmuistiossa mainittiin esimerkkeinä muutama toimenpide, joista esitämme seuraavia havaintoja. Ehdotus, että kysyntää vähentäneille myönnettäisiin taloudellista kompensaatiota, on kulutusjoustotuen kaltainen toimenpide, joka on sinällään kannatettava ja kannattaa selvittää. Ongelmana on sen kohdentuminen eniten vahinkoja kärsiville tahoille, kuten pienituloiset ja keskituloiset kotitaloudet. Heillä ei ole välttämättä käytettävissään keinoja säätää kulutustasoaan, kuten hyvätuloisilla kotitalouksilla on, esimerkiksi tehdä investointeja, hyödyntää älytekniikkaa taloissaan tai ajoittaa sähkönkäyttöään.

Toinen esimerkki kohdistui varojen siirtämiseen suoraan sähkön loppukäyttäjälle. Tämä toimisi hintaleikkurin kaltaisena tukena, eli vähennetään suoraan vahinkoa kotitaloudelle. Tässä tärkeä asia on se, että miten löydetään ne kotitaloudet (esimerkiksi ajamalla ristiin eri tilastoja), joihin tuki tulisi kohdentaa. Tässä keskeistä on ottaa huomioo**n kotitalouden energian/sähkön kulutus ja tarve, sähkön ja energian hintä sekä kotitalouden tulot.**

Kolmantena esimerkkinä mainittiin, että sähkönhankintakustannuksia rajattaisiin tiettyyn sähkönkulutusmäärään saakka. Tässä tulee huomioida se, että kulutus on kotitalouskohtainen, joka riippuu erityisesti pientalon lämmitysjärjestelmästä, talon koosta sekä asukkaiden määrästä. Miten määriteltäisiin terveys- ja rakennusturvallinen sähkömäärä kotitalouksille?

Lisäksi kannattaa selvittää myös päästöoikeuksien hinnoittelu kriisitilanteessa, voiko valtio puuttua ja olla tässä kohtaa tukemassa kuluttajia. Suomen maantieteellisen sijainnin vuoksi on tärkeää, että myös tulevaisuudessa on tarjolla monipuolisia ratkaisuita ja mahdollisuuksia pienasuintalojen lämmittämiseen.

Nyt esitetyillä hätätoimilla, kuten sähkön säästöllä, ei saada ajautua tilanteeseen, että esimerkiksi sähkölämmitteisissä omakotitaloissa asuville koituu terveydellistä, taloudellista tai rakennusteknistä haittaa esimerkiksi liian kylmäksi lasketun sisälämpötilan tai ilmanvaihdon liiallisen rajoittamisen johdosta. Pahimmillaan nämä toimet voivat esimerkiksi aiheuttaa talojen vesijohtojen jäätymistä tai kosteusvaurioiden syntymistä, jolloin vahingot ja näiden korjauskustannukset ovat erittäin suuret.

Esitettyjen toimien osalta on myös tärkeää, että ne eivät aiheuta tarpeettoman suurta hallinnosta taakkaa ja tätä kautta kustannuksia.

Omakotiliitto jatkaa mielellään sidosryhmäyhteistyötä tässä asiassa.

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors
puheenjohtaja